

دستور

استاد فرامرز پایور

مؤسسه‌ی فرهنگی - هنری ماهور

تهران، خیابان حقوقی، شماره‌ی ۴۲، طبقه‌ی همکف

کدپستی ۱۶۱۹۷۵۵۱۶

تلفن: ۷۷۵۰۲۴۰۰

www.mahoor.com

info@mahoor.com

دستور سنتور

استاد فرامرز پایور

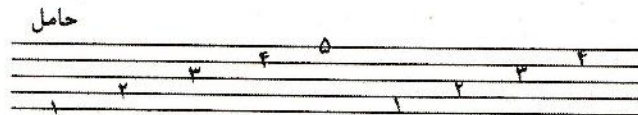
طرح جلد پریسا مهدی‌زاده
نت‌نگار ماهان نهرودی
طراحی دستور مهرانوش طلائی
چاپ چهل و چهارم ۱۴۰۱
تعداد ۱۰۰۰۰ جلد
نیتوگرافی باران
چاپ و صحافی پیمان

© حق چاپ محفوظ است.

مختصری درباره‌ی تئوری موسیقی

۱. برای نوشتن اصوات موسیقی احتیاج به علاماتی داریم که به وسیله‌ی آن‌ها اصوات را ثبت نماییم. این علامات به این شکل ● یا ○ هستند و به نام نت (note) خوانده می‌شوند.

۲. نت‌های گفته شده در فوق را روی ۵ خط موازی و مساوی می‌نویسند و به این ۵ خط حامل می‌گویند. خطوط حامل از پایین به بالا شمرده شده و نت‌های موسیقی از چپ به راست بر روی و بین خطوط حامل نوشته می‌شوند.

شکل شماره‌ی ۱

۳. تعداد نت‌های موسیقی هفت است که اسامی آن‌ها به ترتیب عبارت‌اند از: «دو»، «ر»، «می»، «فا»، «سُل»، «لا»، «سی». در سنتور این هفت نت سه بار تکرار می‌شوند که مجموعاً بیست و یک صدا در سنتور ایجاد می‌کنند. (به استثنای نت‌های «می» و «فا» که چهاربار تکرار می‌شوند).

۴. برای شناختن نت‌های موسیقی روی حامل علامتی به نام کلید سُل ابداع شده که چنانچه در اول حامل قرار گیرد نتی که روی خط دوم نوشته شده به نام نت سُل خوانده می‌شود. همان طوری که در بالا گفته شد چون نت‌های موسیقی ترتیب معینی دارند و به‌طور منظم دنبال هم نامیده می‌شوند، با معلوم شدن محل نت سل روی حامل محل بقیه‌ی نت‌ها نیز به سهولت معلوم می‌گردد.

شکل شماره‌ی ۲

■ نکته: «برای فراگرفتن نت‌های روی حامل باید آن‌ها را چندین بار رونویسی کرد و در ضمن نوشتن با صدای بلند نام آن‌ها را تلفظ نمود تا خوب به خاطر سپرده شوند.»

۵. همان طوری که گفته شد ۷ صدای موسیقی در سنتور سه بار تکرار می‌شوند به اضافه دو نت «می» و «فا» که چهار بار تکرار می‌شوند. با این ترتیب باید در روی حامل ۲۳ محل مختلف برای صداها بی که در سنتور موجود است در نظر گرفت. در شکل شماره ۲ فقط ۹ صدای آن شناخته و معلوم شد. برای نشان دادن بقیه نت‌ها روی حامل، چون محلی بر رو و بین خطوط حامل باقی نمانده، اجباراً باید آن‌ها را با خطوط کوچکی (خطوط اضافه یا خطوط تکمیلی)، مانند نمونه‌ی زیر نشان داد.

شکل شماره ۳

۶. معمولاً صداها ی موسیقی دارای کشش‌های مختلفی هستند. مثلاً ممکن است گاهی نتی را به مدت زیادی به صدا درآورد و یا این که فوراً پس از به صدا درآوردن، آن را قطع کرد یا چند نت را دنبال هم اجرا نمود و یا در بین نت‌ها مقداری سکوت کرد. برای تعیین مقدار کشش نت‌ها و یا سکوت بین آن‌ها قدم آهسته‌ی سربازان را که تقریباً به گوش همه‌ی مردم آشناست مقدار معین کشش فرض می‌کنند و فاصله بین هر قدم را یک ضرب می‌نامند و به این شکل ۱ نشان می‌دهند (منظور همان خط عمودی است که به نت وصل شده) که نام آن را سیاه گذاشته‌اند. پس نتی که به صورت سیاه نوشته می‌شود باید یک ضرب یا یک قدم کشش داشته یعنی صدای آن به اندازه‌ی یک ضرب ادامه داشته باشد.^۱ به مدت کش نت‌های زیر توجه نمایید:

شکل شماره ۴

منظور از شکل فوق آن است که نت «سل سیاه» باید از شماره‌ی ۱ شروع و در ابتدای شماره‌ی ۲ ختم شود و بلافاصله با زدن شماره‌ی ۲، نت «سی» زده شود و ادامه پیدا کند تا سر ضرب سوم، و به همین ترتیب کشش نت‌های سوم و چهارم تا ضرب بعدی ادامه یابد.

برای تمرین درس فوق کافی است که شما دست خود را روی میز به طور مساوی و منظم و با فاصله‌های زیاد

۱. باید توجه داشت که نت سیاه همیشه یک ضرب محسوب نمی‌شود ولی در اینجا فعلاً بهتر است سیاه را یک ضرب حساب کنیم.

بزنید و سر هر ضربه یک نت را بخوانید و آن قدر با صدای خود آن را بکشید تا به ابتدای ضرب بعد برسد و با زدن دست خود به میز، نت بعد را بخوانید و آن قدر کشش دهید تا به نت بعد برسد. به همین ترتیب چندین بار این عمل را ادامه دهید تا خوب مقدار کشش یک سیاه را فراگیرید. البته منظور خواندن صدای اصلی نت‌ها نیست بلکه فقط فهمیدن مقدار کشش هر نت است. به این جهت همه‌ی آن‌ها را می‌توان با یک صدا اجرا کرد. (این عمل را در اصطلاح موسیقی وزن خوانی نامند.)

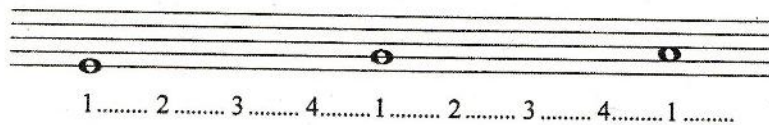
۷. اگر بخواهیم یک نت را به اندازه‌ی دو شماره و یا دو ضرب کشش دهیم به این شکل ل نوشته می‌شود.

شکل شماره‌ی ۵

به طوری که در مثال بالا ملاحظه می‌شود برای کشش هر نت، دو شماره باید منظور کنیم و سر شماره‌ی ۳ نت بعد را اسم ببریم. این نت‌ها را به علت آن که داخل آن‌ها خالی و سفید است نت‌های سفید نامند. پس نت‌های سفید دارای دو ضرب کشش هستند، یعنی دو برابر سیاه.

۸. اگر بخواهیم نتی را به اندازه‌ی چهار ضرب بکشیم آن را عیناً مانند سفید می‌نویسیم ولی دیگر خطی بر آن عمود نمی‌کنیم و چون شکل آن تقریباً مثل دایره می‌شود نام آن را گرد گذاشته‌اند.

شکل شماره‌ی ۶

۹. اگر بخواهیم به اندازه‌ی کشش یک ضرب یعنی در فاصله‌ی شماره‌ی ۱ تا ۲، دو نت اجرا کنیم آن‌ها را به صورت چنگ می‌نویسیم. مانند مثال زیر:

شکل شماره‌ی ۷

برای اجرای چنگ‌های فوق دقت شود که باید کشش آن‌ها کاملاً مساوی بوده و تَند و کُند نشود، درست مانند ضربه‌های ساعت‌های بزرگ دیواری؛ البته چنگ‌ها را به دو نوع فوق که در بالا نشان داده شده می‌نویسند و هر دو نوع، چنگ خوانده می‌شود، یعنی هم به صورت پیوسته به یکدیگر (ل ل) و هم جدا از یکدیگر (ل ل).

۱۰. همچنین اگر بخواهیم در فاصله‌ی یک ضرب چهار نت اجرا کنیم آن‌ها را به صورت **دولاچنگ** می‌نویسیم، مانند مثال زیر:

شکل شماره ۸

۱۱. و بالاخره اگر بخواهیم در فاصله‌ی یک ضرب هشت نت اجرا کنیم آن‌ها را به صورت **سه‌لاچنگ** می‌نویسیم، مانند مثال زیر:

شکل شماره ۹

۱۲. اگر تمام ضرب‌ها و علاماتی را که برای نشان دادن آن‌ها گفته شد به دقت مطالعه و مقایسه کنیم نتایج زیر را به دست خواهیم آورد.

الف) یک گرد دو برابر یک سفید است یعنی دو سفید تشکیل یک گرد را می‌دهند (از لحاظ ضرب و زمان).
ب) یک سفید دو برابر یک سیاه است. در نتیجه یک گرد چهار برابر یک سیاه، یعنی چهار سیاه مساوی یک گرد و دو سیاه مساوی یک سفید است.

ج) یک سیاه دو برابر یک چنگ است. در نتیجه دو چنگ مساوی یک سیاه و چهار چنگ مساوی یک سفید و هشت چنگ مساوی یک گرد است.

د) یک چنگ دو برابر یک دولاچنگ است. در نتیجه دو، دولاچنگ مساوی یک چنگ، و چهار دولاچنگ مساوی یک سیاه، و هشت دولاچنگ مساوی یک سفید، و شانزده دولاچنگ برابر یک گرد است. به همین ترتیب در مورد سه‌لاچنگ که نصف دولاچنگ است می‌توان حساب نمود.

